

מקץ תשפ"ו [חנוכה]: הרב הלוי

1972. ההורים מחנכים ומדריכים: הורים שרוצים לחנך את ילדיהם, צריכים לדעת שהילד לומד מהוריו, ואם הילד שומע שאביו משקר, הבן לומד לשקר ומשקר גם להורים בעצמם. לכן כתב השל"ה: כלל גדול לאדם המחנך את בנו, אם רוצה שהבן ילך בדרך ישרה גם בסתר שלא בפני האב, יראה להדריכו בכל כוחו במידת האמת, וילמד אותו איזה עונש יש למשקר, ואיזה שכר גדול יש למי שאומר אמת, עד שתהיה מידת האמת תקועה בלבבו (שער האותיות ד, כט).

1473. כולנו עובדי שיווק: יש מחלוקת בעולם הפירסום והשיווק, האם כשאני בא למכור משהו או לשכנע מישהו במוצר מסוים, או מזהיר אנשים מפני מוצר מסוים כמו למשל לא לעשן - האם גם אני באופן אישי צריך להתנזר מזה? ידועה הדוגמא, מאותו רופא שהרצה שעה נגד העישון וכשנגמרה ההרצאה - יצא להפסקת סיגריה... ישנם הרבה מקומות שלא רואים בזה כל פסול, העיקר המקצועיות. היום מתגבשת הדיעה, שהאנשים רוצים לראות שהמשווק מאמין והוא חלק ממה שהוא אומר. כולנו עובדי שיווק. בשיווק הזה ברור לכולם שאתה חייב לדבר 'מבפנים'. להיות חלק מזה, להאמין בזה. וככל שתהיה יותר חדור - זה יפעל יותר. כשזה יוצא מהלב - זה פועל (בית משיח 994, עמ' 61).

1986. תחילת זמן הדלקת נרות חנוכה: נאמר בגמרא שזמן הדלקת נרות חנוכה מצוותה "משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק" (שבת כא, ב). בפשוטו מצוות הדלקת נרות חנוכה מאחרי השקיעה וכך הבינו ראשונים רבים (רמב"ם מגילה ד, ה). מאידך, ראשונים רבים אחרים כתבו שהכוונה לסוף השקיעה (ריטב"א שבת כא, ב), וכן פסק בשו"ע (או"ח תרעב, א), כלומר צאת הכוכבים (משנ"ב תרעב, א). למעשה חלק מהאשכנזים, ובכללם חסידי חב"ד וחלק מהספרדים נוהגים להדליק לאחר תחילת שקיעת החמה (ביאורי הגר"א תרעב, א; יצחק ירנן א, נא), ורוב הספרדים נוהגים להדליק בצאת הכוכבים (ילקו"י תרעב, א). השתכנעתי שעדיף להדליק בשקיעה, וכך אנו נוהגים לאחרונה (הרב הלוי).

1462. הדליק נרות חנוכה במקום אנטישמי וגרם נזק: אדם שהוזהר שלא להדליק נרות חנוכה כדי לא להבליט את יהדותו, ובכל זאת הדליק נרות וגרם שהאנטישמים יזיקו ברכוש לכל השכנים והבניין, נראה שאם הנזק נגרם בבירור בגלל הצבת החנוכה הרי שהוא חייב, כדין המעמיד בהמת חברו מעל תבואה של אדם אחר, שדין מעמיד הבהמה שהוא חייב בתשלום הנזק כאילו האכיל את הבהמה בידיים מתבואת חברו (שו"ע חו"מ שצד, ג), כמו כן אם אותו אדם לא מתייחס להתראות חבריו, מותר למוסרו למלכות (רמ"א חו"מ שפח, יב).

1990. כשרות השמן להדלקת נרות חנוכה: הלכה היא, שכל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה, גם אם אינם נמשכים יפה או שהשלהבת לא אוחזת יפה בפתילה (שו"ע או"ח תרעג, א). הסיבה היא, משום שבהדלקה נעשתה המצווה, שכן אם כתבה האש אין זקוק להדליקה (משנ"ב תרעג, א). מכל מקום, יש מעלה בשמן זית משום שבו נעשה הנס (משנ"ב תרעג, ד). שמן שיש בו חשש איסור כגון שמן ערלה, או שמן של בשר וחלב אסור להדליק מהם, ולמעשה בדיעבד אם אין לו שמן אחר יציא ידי חובה משום ש'מצוות לאו ליהנות נתנו' (פס"ת תרעג, ג). אם אין לו שמן זית, יעדיף שאר שמנים [סויה וכדו'] על פני נרות שעווה (משנ"ב תרעג, ד).

1992. פתילות הכשרות לחנוכה: הלכה היא, שכל השמנים והפתילות כשרים לחנוכה, מכל מקום המצווה מן המובחר לקחת לפתילה צמר גפן או חוטי פשתן (משנ"ב תרעג, ב). שהם דולקים יפה (רשב"א שבת כז, ב). או שדומה למקדש (זמנים ומועדים חנוכה, עמ' כה). פתיל צף הנתון על השמן, למרות שהפתילה מצופה בשעווה, ובתחילה נדלקת רק השעווה, מכל מקום הכל נחשב להדלקה אחת, וכשר להדלקת נר חנוכה לכתחילה (חזו"ע חנוכה, עמ' פ). יש שכתבו שמכיוון שתחילת ההדלקה היא עיקר המצווה, לכן מן הנכון להטביל קודם את הפתילה בשמן זית או שיחרוך אותה קודם ההדלקה (פס"ת תרעג, ב). פוק חזי מאי עמא דבר, שהכל נחשב כחדא מחתא למרות שהפתילה מצופה בשעווה (הרב הלוי).

1989. קדימות נרות חנוכה להבדלה: הלכה היא, שבבית הכנסת מדליקים נרות חנוכה ולאחר מכן מבדילים וכך נהגו (שו"ע או"ח תרפא, ב; משנ"ב תרפא, ג), גם משום פירסום הנס (חזו"ע חנוכה, עמ' קפג). באשר להדלקה בבית, יש אומרים שיבדיל ואחר כך ידליק נרות חנוכה: א. שיבדיל קודם שיתעסק במלאכה. ב. תנדיר ושאינו תנדיר. ג. איך יברך על הנר בהבדלה אחרי שהתעסק בנרות חנוכה. יש אומרים שמדליק נר חנוכה ואח"כ מבדיל: א. משום חיוב פרסום הנס. ב. חיוב חנוכה יותר גדול מחיוב הבדלה. ג. זמנו קודם משתשקע חמה וזמנו קצר ועדיף לאחר בהוצאת השבת (מנהג מרשלייאה כסלו, עמ' 145). הרמ"א פסק שגם בבית ידליק נרות חנוכה ואח"כ יבדיל (רמ"א תרפא, ב), ונחלקו עליו רבים ויש אומרים שבבית יעשה כאחת הדעות (משנ"ב תרפא, ג), והתפשט המנהג שבבית קודם מבדיל ואח"כ מדליק נרות חנוכה (פס"ת תרפא, ב).

1987. זמן רבינו תם: לדעת רבינו תם, שקיעת החמה האמיתית נעשית בשני שלבים (תוספות פסחים צד, א): א. תחילת השקיעה אחר שקיעת הגלגל והוא נחשב עדיין יום. ב. סוף שקיעה: אחרי שלשה מילים ורבע נכנס זמן 'בין השמשות'. זמן צאת הכוכבים הוא בסה"כ ע"ב דקות לאחר השקיעה הנראית (משנ"ב רסא, כ), והנפק"מ לזמן כניסת השבת, צאת השבת וכדומה (שו"ע או"ח רסא, ב). למעשה, המנהג בארץ ישראל כגאונים שזמן השקיעה הוא כשגלגל השמש שוקע, ולאחר מכן כעשרים דקות זהו זמן צאת הכוכבים (ביאורי הגר"א רסא, ב). יש המחמירים לחוש לזמן רבינו תם לחומרא [לענין צאת השבת ויום כיפור וכדומה] (חזו"ע שבת ב, עמ' שעג). אני הקטן נוהג לחוש לר"ת לענין שבת ויום הכיפורים (הרב הלוי).

1988. הדלקת נרות חנוכה במוצ"ש לנוהגים להחמיר לזמן רבינו תם: לדעת רבים מן האחרונים למי שנוהג להמתין ליציאת השבת בזמן 'רבינו תם' מדליקים נרות חנוכה אחרי זמן רבינו תם, כדין הדלקה בערב שבת שהוא הרבה זמן לפני צאת הכוכבים כיון שאין ברירה, בפרט לפי הרשב"א שמצוותה כל הלילה אלא שלא עשה את המצווה כתקנה (מועדי ה' חנוכה ח, יא). יש אומרים להדליק את הנרות קודם זמן ר' תם, הואיל ומעיקר הדין לא נוהגים כר' תם (הליכות שלמה מועדים טז, טו), ומי שאשתו לא נוהגת להחמיר כדעת ר"ת, יכול למנות את אשתו ל'שליח' להדליק נרות חנוכה בזמן צאת השבת (הרב יעקב יוסף). אני הקטן נוהג לחוש לשיטת ר"ת להדליק בזמן של ר"ת (הרב הלוי).

1993. ברכת להדליק נר [של] חנוכה: הברכה הראשונה בהדלקת נר חנוכה עוסקת בהדלקת הנר. בגמרא ובפוסקים נאמר: 'להדליק נר של חנוכה' וכך נוהגים יוצאי אשכנז (משנ"ב תרעו, א). לדעת האריז"ל נוסח הברכה היא: 'להדליק נר חנוכה' שמרמז על שם קדוש היוצא מר"ת של פסוק 'נוצר ח'סד ל'אלפים' (שער הכוונות קח, ב). וכן פסק בשו"ע (או"ח תרעו, א). ההבדל בין ברכת להדליק נר של שבת - שהנר הוא חלק ממצוות שבת, בעוד שבחנוכה, הנר הוא החנוכה (מחזיק ברכה תרעו, א).

פרשת מקץ: הגט והטבע

פרשתנו פותחת בחלומו של פרעה: "ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור... ויקץ פרעה והנה חלום. ויהי בבוקר ותפעם רוחו, וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה, ויספר פרעה להם את חלומו ואין פותר אותם לפרעה. וידבר שר המשקים את פרעה לאמר: את חטאי אני מזכיר היום. פרעה קצף על עבדיו, ויתן אותי במשמר בית שר הטבחים, אותי ואת שר האופים... ושם אתנו נער עברי, עבד לשר הטבחים, ונספר לו ויפתור לנו את חלומותינו, איש כחלומו פתר" (בראשית מא, א-יב).

שר המשקים נזכר בפותר החלומות שפגש בכלא, ופרעה דורש שיביאו אותו לפניו. כשיוסף מגיע אל פרעה, פרעה מספר לו את חלומו, והוא אומר ליוסף: "בחלומי הנני עומד על שפת היאור". אולם חז"ל מסבירים (בדרשה על הפסוק: "עדות ביהוסף שמו, בצאתו על ארץ מצרים, שפת לא ידעתי אשמע") שפרעה ראה את עצמו בחלומו כשהוא עומד על היאור, כמו שכתוב: "ופרעה חולם, והנה עומד על היאור", אך למרות זאת הוא סיפר ליוסף שראה את עצמו בחלומו עומד על שפת היאור, משום שהוא התבייש לספר שראה את עצמו עומד על היאור ממש, פן יוסף יצחק עליו, שהוא עומד על אלוהיו (תנחומא מקץ ג). לפיכך אמר יוסף: "שפת לא ידעתי אשמע", שכן יוסף ידע והבין מה באמת חלם פרעה, גם אם פרעה לא דיין בתיאורו, משום שהתבייש לספר דברים כהווייתם. פרעה שינה בתיאור חלומו, ואמר שבחלומו ראה את עצמו עומד על שפת היאור, משום שלא רצה שיוסף יחשוב שהוא משוגע, שהרי "אין מראים לאדם [חלום] אלא מהרהורי לבו" (ברכות נה ע"ב).

באופן רגיל, אדם לא מדמיין דברים מוזרים. אדם מתרגל למציאות מסוימת והדבר נקבע בלבו. הגמרא בשבת (ק"ח ע"ב) אומרת שמי שאומר הלל בכל יום הרי זה מחורף ומגדף, והמשך חכמה בפרשת בחוקות (ויקרא כו, ד) מסביר שכאשר אדם משבח את הקב"ה על ניסים גלויים, הוא מתעלם מיד ה' הנראית בטבע, שגם עליה יש להודות. המשך חכמה מוסיף שמזמור תהלה לדוד (תהלים קמה) בנוי לפי סדר הא"ב של האותיות, ולכן האומר תהלה לדוד בכל יום - הרי זה בן העולם הבא (ברכות ד ע"ב), משום שהמזמור הזה מורה על הכרת האדם בהשגחת הקב"ה הבאה לידי ביטוי בטבע הקבוע.

מסופר על רב אחד, שפעם, כאשר הייתה סופת אבק בחג הסוכות, הוא קרא לרבנית וביקש להראות לה את גודל חסדיו של הבורא, בזה שהבית והסוכה מרוצפים (וכן בדרך כלל, כשאין סופת חול, אין הם צריכים לדרוך על החול). זה מלמד שצריך להודות גם על הדברים הפשוטים, שגם הם מלמדים שיש משגיח לבירה. צריך תמיד להודות על מה שהיה ולהתפלל על העתיד. הקב"ה גומל מידה כנגד מידה, ואם האדם יקיים "וידו לה' חסדו" הוא יזכה לבסוף שיתקיים בו "ונפלאותיו לבני אדם".

